

KORXONALARDA STRATEGIK BOSHQARUV USULLARI

Kamilova Mohinur

Urganch Davlat Universiteti Talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7485451>

ARTICLE INFO

Received: 17th December 2022

Accepted: 26th December 2022

Online: 27th December 2022

KEY WORDS

Resurs, material, mahsulot, konsepsi, global standart, strategik, biznes.

ABSTRACT

Dumaloq iqtisodiyot bokira resurslarni iste'mol qilishni cheklaydi, toza ishlab chiqarishni rag'batlantiradi va resurslardan samarali foydalanishga yordam beradi. Biroq, ko'plab kompaniyalar hali ham uni amalga oshirish bilan kurashmoqda. Ushbu tadqiqotda biz aylanma iqtisodiyot choralari amalga oshirishda kompaniyalar ichki va tashqi tomondan duch keladigan to'siqlarni o'rganamiz.

Aylanma iqtisod (Idoralar) keng ma'noda qayta tiklanadigan sanoat iqtisodiyoti sifatida ta'riflanadi, u ko'p miqdorda qayta foydalanish uchun resurslarni to'playdi va shu bilan birga atrof-muhitga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. U mahsulotlar, butlovchi qismlar va materiallarni har doim maksimal foydalilik va qiymatda saqlashga, chiqindilarni kamaytirishga va bokira resurslarni qazib olish va qayta ishlashni minimallashtirishga qaratilgan. Idoralar barqaror soyabon konsepsiyasi sifatida ekologik barqarorlikning turli jihatlarini birlashtiradi va kompaniya faoliyati orqali mahsulotning hayot aylanish jarayonida yuzaga keladigan salbiy tashqi ta'sirlarni o'z ichiga oladi. Shunday qilib, ishlab chiqarish, tarqatish, foydalanish va qayta tiklash tizimlari resurslarni siklda ushlab turish va energiya sarfini minimallashtirish uchun mo'ljallangan, shu bilan jamiyatda toza ishlab chiqarishni rag'batlantirish. So'nggi yillarda Idoralar tobora ommalashib bormoqda va turli

tashabbuslar va deklaratsiyalar uni qo'llab-quvvatlashda, o'tish jarayoni hali ham go'daklik davrida qolmoqda. Hozirgi vaqtda global iqtisodiyotning 9% dan kamrog'i aylana hisoblanadi. Ko'pgina tadqiqotlar, asosan kompaniyaning tashqi to'siqlariga e'tiborni qaratgan holda, Idoralar standartini amalga oshirishdagi to'siqlarni aniqlash orqali ushbu nomuvofiqlikni tushuntirishga harakat qildi. Shunga ko'ra, kompaniyaning ichki to'siqlari nima uchun va qanday qilib Idoralar qoidalarini amalga oshirishga to'sqinlik qilayotganini chuqur tushunish yo'q. Oldingi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ichki to'siqlar asosan madaniy yoki madaniy-kognitiv omillar bilan yashiringan. Kompaniya nuqtai nazaridan to'siqlarni aniqlash muhimligini ta'kidlaydilar, bu Idoralarni amalga oshiradigan kompaniyalar uchun biznes xatarlarini yumshatish uchun. Bundan tashqari, oldingi tadqiqotlar asosan turli to'siqlarga e'tibor qaratadi va ularning o'zaro munosabatlariga e'tibor bermaydi.

Shunday qilib, kompaniyaning ichki va tashqi darajasida Idoralar to'siqlarini birlashtiradigan va ularning o'zaro ta'siri va bog'liqligini tushuntiruvchi yaxlit asos yo'q va nihoyat, oldingi tadqiqotlar kompaniyalar uchun Idoralar to'siqlariga ta'sir qilish va ularni yengib o'tish potensialiga oid aniq strategik tavsiyalarni ishlab chiqmagan. Ushbu tadqiqot adabiyotdagi yuqorida qayd etilgan bo'shliqlarni quyidagi yo'llar bilan to'ldiradi: Birinchidan, u Idorani amalga oshirishdagi ichki to'siqlarni aniqlaydi. Ikkinchidan, bu tashqi to'siqlar va ularni qanday tuzilishi mumkinligini yaxshiroq tushunish imkonini beradi. Uchinchidan, ichki va tashqi to'siqlarning o'zaro bog'liqligini o'rganadi. Nihoyat, u o'z tashkilotida Idorani joriy etishni istagan kompaniya rahbarlari uchun olingan tushunchalardan strategik boshqaruv bo'yicha tavsiyalarni ishlab chiqadi. Ushbu tadqiqotning maqsadlari, ayniqsa, kichik va o'rta korxonalar (KO'B) kontekstida dolzarbdir, chunki KO'B chiziqli iqtisodiyotlarni aylanma iqtisodiyotga aylantirish uchun ajralmasdir. Birinchidan, kichik va o'rta korxonalar butun dunyo bo'ylab iqtisodiyotning o'zagini shakllantiradi; Yevropa Ittifoqida (EI) kichik va o'rta korxonalar moliyaviy bo'lmagan biznes sektoridagi barcha kompaniyalarning 99,8% dan ortig'ini tashkil qiladi. Binobarin, bitta KO'Bning atrof-muhitga ta'siri deyarli ahamiyatsiz bo'lsada, kichik va o'rta korxonalar birgalikda juda dolzarb bo'lib, Yevropa Ittifoqidagi barcha sanoat ifloslanishining taxminan 60% -70% ni tashkil qiladi. Ikkinchidan, siyosiy iqtisod nuqtai nazaridan, Yevropa Ittifoqi Idoralar Ittifoqiga o'tish davrida KO'K uchun katta moliyaviy yordam beradi. Uchinchidan,

Idoralar konvertatsiyasi ko'pincha aylana ta'minot zanjirida turli kompaniyalarning o'zaro ta'sirini talab qiladi va KO'K ko'pincha birlashtiruvchi kompaniyalar rolini o'z zimmasiga oladi. Shunday qilib, ushbu tadqiqot induktiv, asosli nazariy yondashuvni qo'llaydi. Shveysariya kichik va o'rta korxonalarining uchta sohasi (oziq-ovqat va ichimliklar, to'qimachilik va logistika) 59 ta kompaniya menejerlari, egalari va ta'sischilari bilan suhbatdan iborat. Shveysariya o'rganish uchun mos muhitdir, chunki uning kichik va o'rta korxonalari kuchli iqtisodiy kuchga ega va Idoralar boshqaruvini joriy etish top-menejerlarning kun tartibida yuqori o'rin tutadi. Tanlangan uchta sanoat Shveysariyadagi kichik va o'rta korxonalarining keng spektrini ifodalaydi va Idoralar standartini joriy etish uchun javob beradi. Ular transport, qadoqlash, ta'minot zanjirlari va mahsulot dizayni kabi muhim Idoralar nuqtai nazarini o'z ichiga oladi. Ma'lumotlar tahlili kompaniya-ichki va kompaniya-tashqi to'siqlarni va ularning munosabatlarini aniqladi. Keyinchalik u aniqlangan to'siqlarni ochiq tizim nuqtai nazari bilan barqaror strategik boshqaruv (SSM) konsepsiyasiga asoslanib, kengroq doiraga birlashtirdi. Ko'pgina Idoralar to'sig'i tadqiqotlari Idorani amalga oshirishga to'sqinlik qiluvchi omillarni aniqlash va tasniflashga harakat qildi, natijada to'siqlarni tasniflashning uchta asosiy yo'nalishi paydo bo'ldi. Birinchi qator to'siqlarni tematik darajalarga ajratadi, ichki va tashqi to'siqlar o'rtasida farq qilmaydi, ma'lumotlariga ko'ra, quyidagi to'rt daraja keng qamrovli adabiyotlarni ko'rib chiqishda eng ko'p paydo bo'ladi: texnologik, iqtisodiy, madaniy va institutsional. Boshqalar esa, masalan, siyosat, tartibga solish, moliyaviy

yoki mijozlar darajalarini qo'shib, tematik darajalarga kichik tuzatishlar bilan ushbu turkumlashtirishni qayta ishlaydilar toifalarni qattiq va yumshoq omillarga bo'linib, texnik va iqtisodiy to'siqlarni

qattiq omillar (o'zgarishlarni majburlash) va institutsional va madaniyatni yumshoq omillar (qadriyatlar orqali jalb qilish orqali o'zgartirishga imkon beruvchi) sifatida tasniflaydi.

References:

1. O'zbekiston Respublikasining "Turizm to'g'risidagi" qonuni. O'zbekistonning yangi qonunlari. T.22.-T.: Adolat, 2000.b.131-140.
2. 2017—2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar Strategiyasi.O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyevning"Pf 4947-Sonli Farmoni"Toshkent 07.02.2017
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016 yil 2 dekabrda N°PF-4861 sonli «O'zbekiston Respublikasining turizm sohasini jadal rivojlantirishni ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida»gi Farmoni
4. «2018-2019-yillarda turizm sohasini rivojlantirish bo'yicha birinchi navbatdagi chora-tadbirlari to'g'risida» gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 16 avgustdagi PQ-3217 sonli Qarori.
5. "Kirish turizmini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Qarori. 2018-yil 6-fevral PQ-3509-son
6. I.S. Tuxliyev, R.Hayitboyev, B.Sh. Safarov, G.R.Tursunova. Turizm asoslari. Darslik. O'zbekiston Respublikasi Oliy va O'rta Maxsus Ta'lim Vazirligi. Samarqand iqtisodiyot va servis instituti.-Toshkent, 2014, -372 b.
7. B.Ollanazarov, B.Ro'zmetov "Turizm infratuzilmasi" fanidan o'quv- uslubiy majmua. Urganch, UrDU, 2015 y.
8. Ibadullayev N.E "Mintaqaviy Turizm" fanidan o'quv-uslubiy majmua,Toshkent 2017
9. I.Tuxliyev va boshq. Ekskursiya xizmatini tashkil qilish. Toshkent 2018s